

Тетяна СТЕЧИШИН

к.е.н., доцент кафедри банківської справи

Тернопільський національний

економічний університет

КРЕДИТНИЙ СКОРИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОЦІНКИ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПОЗИЧАЛЬНИКА

Для українських банків оцінка кредитоспроможності позичальника-фізичної особи набуває особливого значення, оскільки їхні кредитні портфелі характеризуються високим рівнем простроченої, пролонгованої і безнадійної заборгованостей, надмірною концентрацією кредитного ризику. Частка проблемних кредитів в українській банківській системі в січні-квітні збільшилася з 19% до 25,5% [1]. Відтак, питання використання якісної методики оцінки кредитоспроможності позичальника в практичній діяльності банків є, як ніколи, актуальною.

Одним із перспективних напрямів оцінки кредитоспроможності позичальника - фізичної особи є використання **системи кредитного скорингу**, яка базується на бальній оцінці факторів кредитного ризику. Кредитний скоринг (від англ. *score* – бал, оцінка) є математичною або статистичною моделлю, за допомогою якої, на основі кредитної історії попередніх клієнтів, банк намагається визначити, наскільки велика ймовірність того, що конкретний потенційний позичальник поверне кредит у визначений строк. Суть скорингу полягає в тому, що кожному параметру, що характеризує позичальника, надається реальна оцінка в балах. Основне завдання скорингу полягає не лише в тому, щоб з'ясувати, чи спроможний клієнт повернути кредит та виплатити відсотки чи ні, але і ступінь надійності та обов'язковості потенційного позичальника.

Існує чотири види кредитного скорингу – аплікаційний, поведінковий і колекторський та скоринг оцінки можливості шахрайства [2, с. 179].

Аплікаційний (*application scoring*) – оцінка кредитоспроможності потенційних позичальників за наданою інформацією упродовж кредитної трансакції. Основною проблемою, що стосується *application*-скорингу – це необхідність та можливість доступу до бази даних кредитних справ у цілому по системі. Особливо це стосується банківського ринку трансформаційних країн. Поведінковий скоринг (*behavioral scoring*) – це скоринг протягом кредитного періоду. Він дозволяє спрогнозувати зміну платоспроможності позичальника, визначити оптимальні ліміти за кредитною карткою тощо. Колекторський (*collection scoring*) застосовують у разі невиконання позичальником своїх зобов'язань. Такий вид скорингу використовується за умов порушення позичальником зобов'язань щодо погашення кредиту. Згідно з результатами багатьох досліджень майже 40% неплатежів припадає на позичальників, які невимушено забувають внести платіж за кредитом [2]. Підтримка скоринговою системою *collection scoring* дозволяє автоматично ліквідувати цю заборгованість. Скоринг оцінки можливості шахрайства (*fraud-scoring*) дозволяє банку в онлайн-режимі виявляти здобувачів, чиї звернення варто відхилити або відкласти для більш детального розгляду. *Fraud-scoring* – перспективний напрям кредитного скорингу, оскільки великими є ризики зростання портфеля неповернень. Це змусило фінансові установи всерйоз задуматися про методи боротьби з такими позичальниками. Скорингові моделі для виявлення спроб обдурити банк поділяють усіх потенційних позичальників на групи за ймовірністю, що те чи інше прохання про видачу кредиту є шахрайством. Такі заходи не тільки надають додаткову інформацію для поведінкового і колекторського скорингу, а й можуть заплутати шахрая, оскільки скорингова система враховує до результату прийняття рішення не всі питання.

Системи скорингу дозволяють ефективно та адекватно оцінити кредитоспроможність позичальника банку в умовах кризи і посткризової рецесії, оскільки враховують регіональну специфіку, загальносвітові глобалізаційно-інтеграційні процеси та динаміку змін макроекономічної

ситуації. Це забезпечується тим, що кожен банк може закласти у процес оцінки найрізноманітніші показники: репутація позичальника (переведена у бальну шкалу), зміни ринкової кон'юнктури (за результатами прогнозних показників) та ін.

Впровадження кредитного скорингу в практичну діяльність вітчизняних банків дасть змогу:

- підвищити ефективність управління кредитним портфелем банку на підставі прийняття зважених та обґрунтованих рішень;

- знизити операційні витрати завдяки економії робочого часу працівників кредитного відділу, оскільки порівняно з традиційним аналізом кредитної заявки знижується кількість документації, що обробляється.

- використовувати якісно нові системи прийняття рішень щодо видачі кредиту і вдосконалення моделей кредитування.

Саме цей метод дозволяє врахувати і особливості розвитку регіону, і боротись із шахрайським діями позичальників, що нині є надзвичайно актуальним.

Таким чином, упровадження скорингових систем у практику українських банків необхідне як для самих банків щодо впевненості в поверненні кредиту позичальником та відповідно зниженні кредитних ризиків банку, так і для позичальників, для яких скорингова система відчутно скоротить час на прийняття банком рішення на видачу кредиту.

1. Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807

2. Бучко І. Є. Скоринг як метод зниження кредитного ризику банку [Електронний ресурс] / І. Є. Бучко // Вісник університету банківської справи Національного банку України. – 2013. – №2 (17). – С. 178-182. – Режим доступу: www.irbis-nbuv.gov.ua/